

Erkki Vasara

SUOJELUSKUNTAIN URHEILUTOIMINTA - Näkyvä osa aikansa suomalaista urheiluelämää

Toiminnan juuria

Suojeluskuntain aktiivisella urheiluelämällä oli juurensa jo 1800-luvun loppuvuosien ja 1900-luvun alun urheiluriennossa, jotka kytkeytyivät Suomen valtiolliseen asemaan Venäjän yhteydessä ja maan muihin yhteiskunnallisiin harrastuksiin. Kun Suomi vuoden 1878 asevelvollisuuslailla sai jälleen oman sotaväen, voitiin pian havaita sotaväkeen otettavien heikko fyysinen kunto. Epäkohta oli ilmeinen, sillä huonokuntoisista miehistä ei luonnollisesti ollut kestäviksi sotilaksi. Erilaiset voimainkoetukset ja urheiluharjoitukset otettiinkin eri joukko-osastojen koulutusohjelmaan. Samaan aikaan erilainen kansansivistystyö valtasi alaa: nuorisoseura-, vapaapalokunta-, raittius- ym. järjestötoiminta lisääntyi. Kansallinen herääminen oli voimissaan.

Kansainvälisten vaikutteiden myötä maahan levinnyt urheilukipinä merkitsi 1880- ja 1890-luvuilla urheiluseurojen vilkasta perustamista. Maassa olikin jo yli 300 urheiluseuraa vuosisadan vaihtuessa. Voimistelu, ammunta, purjehdus ja hiihto, mutta myös yleisurheilu olivat nousussa. Edellä mainitun muun järjestötoiminnan piirissäkin urheilu sai jalansijaa. Suomalaisuusliikkeen johtajien, fennomaanien, 1874 perustama Kansanvalitusseura teki myös työtä urheiluharrastuksen levittämiseksi nimenomaan suomenkielisen rahvaan pariin.

Kun Venäjän hallitus 1901 ns. ensimmäisen sortokauden ollessa kiivaimmillaan lakkautti Suomen oman sotaväen, kansallistunto maassa vain kasvoi ja urheiluliikkeellä oli siinä oma tärkeä sijansa. Voimistelun ja muun urheilun harrastukselle tuli Venäjä-vastainen ilme ja sen avulla haluttiin pitää yllä Suomen miesten fyysistä kuntoa ja taistelukykyä. Venäjän hallitusvalta suhtautuikin Suomen urheilujärjestöihin karsaasti, eikä esimerkiksi vahvistanut 1900 perustetun Suomalaisen voimistelu- ja

urheiluliiton sääntöjä. Vasta uusi keskusjärjestö, edeltäjänsä jäljille 1906 perustettu Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto SVUL sai hyväksynnän Pietarista. Venäjän hallitus oli v. 1905 vallankumouksellisen liikehdinnän jäljiltä väliaikaisessa heikkoudentilassa ja se vahvisti myös mm. Suomen eduskuntauudistuksen.

Voimistelulla ja urheilulla oli vankka sijansa suomalaisessa kansallisessa ajattelussa. Monet innokkaat urheilumiehet, kuten Lauri "Tahko" Pihkala ja Kustaa Emil Levälähti, propagoivat niitä myös kasvatuksellisina keinoina. Isänmaallista hekkua lisäsivät puolestaan tiedot suomalaisten menestyksestä vuoden 1912 olympialaisissa Tukholmassa.

Urheiluliike oli osa yhteiskunnallista toimintaa myös 1900-luvun alussa ja niinpä sen sisällä näkyivät vähitellen samat ristiriidat kuin yleensäkin. 1910-luvulla heräsi työläisurheiluseuroissa, jotka olivat tavallaan myös osa maan työväenliikettä, ajatus irtautua porvaripiirien johtamasta Svul:stä. Kun Suomi 1917 ajautui Venäjän keväisen vallankumouksen jäljissä ja yhteiskunnallisten ristiriitojen kärjistyessä itsekin vallankumouksellisiin oloihin, maassa toimineet järjestyskaartit jakautuivat kesästä lähtien työväen järjestyskaarteihin ja porvarillisiin suojeleuskaarteihin. Jälkimmäisten perustamista oli propagoinut kevään kuluessa mm. Lauri Pihkala. Talven ja kevään 1918 vapaussota-luokkasodassa oli urheiluväellä rintaman kummallakin puolella huomattava osansa. Koska vakinainen, koulutettu armeija puuttui, urheilijoiden asema hyväkuntoisina taistelijoina korostui entisestään.

Urheilulle merkittävä sija Suojeluskuntajärjestössä

Kun vuoden 1918 sisällissodan voittaneet porvarilliset valkoisen Suomen edustajat alkoivat rakentaa omaa järjestysvaltaansa vasta itsenäistyneessä maassa, saivat valkoisen hallituksen joukoikseen ottamat suojeleuskunnat vankan aseman. Niistä muodostettiin perusteilla olleen vakinaisen armeijan rinnalle vapaaehtoisuuteen perustunut, sotilaallisesti organisoitu järjestö. Aloite tähän tuli Viitasaarella heinäkuussa 1918 kokoontuneilta suojeleuskunta-aktiiveilta.

Jyväskylässä pidetyn valtakunnallisen suojeleuskuntakokouksen jälkeen hallitus antoi 2. elokuuta 1918 ensimmäisen suojeleuskunta-

asetuksen, jossa vast'ikään perustettu järjestö sai tarkalleen määrätyt tehtävät erillisenä osana maan puolustusvoimia. Asetuksen ensimmäisessä pykälässä todettiin, että *"suojeluskuntien tarkoituksena on maan hallituksen ohjeiden mukaan edistää kansan puolustuskuntoisuutta sekä turvata laillista yhteiskuntajärjestystä"*. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi suojeluskuntain tuli paitsi antaa jäsenilleen sotilaallista kasvatusta myös edistää *"voimistelua, urheilua ja kansalaiskunnan kasvamista"*.

Suojeluskuntain kiinnostus urheiluun oli peruja 1880- ja 1890-lukujen oivalluksesta ja kevään 1918 kokemuksesta, että vain hyväkuntoinen mies kykeni toimimaan tehokkaasti sotilastehtävissä. Urheilulla oli sitä paitsi jo muutenkin huomattava asema kansallismielisessä ajattelussa: olihan Hannes Kolehmainen olympiavoitollaan 1912 Tukholmassa *"juossut Suomen maailmankartalle"*. Ajan henkeen kuului, että urheilu pyrittiin militarisoimaan kytkemällä se maanpuolustuksen tarpeisiin poikien kasvatusmuotona.

Vuonna 1918 teki sotaväen ylipäällikkö kenraali Wilkman (myöh. Vilkama) esityksen voimistelutuntien lisäämisestä poikakoulussa ja voimistelunopetuksen muuttamisesta sotilaallisia tarkoituspäriä palvelevaksi. Sotilaskoulutus juurruttaisi koulunuorisoon siitä puuttuvaa *"sotilasisänmaallista"* henkeä. Ehdotuksia tarkasteltiin myös Ivar Wilskmanin johtamassa Sotaväen voimistelu- ja urheiluohjesääntöä valmistelleessa komiteassa. Se piti tärkeämpänä luoda yhdenmukaisen koululiikuntakasvatuksen, ja armeissa annettavan liikuntakasvatus olisi kattava järjestelmä kansan puolustusvalmiuden nostamiseksi. Kouluvoimistelua ei sen sijaan tullut muuttaa suoraan sotilasharjoituksiksi.

Hallitus asetti vielä muitakin komiteoita käsittelemään urheilun ja sotilaskoulutuksen suhteita. Niistä merkittävin oli jääkärimajuri Karl Lennart Oeschin johtama vuonna 1920 toiminut työryhmä. Siihen kuuluivat mm. Lauri Pihkala ja K.E. Levälahti. Komitea katsoi mietinnössään, että sotilaallisten alkeisharjoitusten tunteminen oli liitettävä voimistelunopettajien koulutukseen. Vaikkei koulujen voimistelunopetusta tullutkaan muuttaa esisotilaalliseksi koulutukseksi, komitea katsoi, että *"leikkiä, urheilua tai voimistelun omia, sisäisiä tarkoituksia tehokkaasti toteuttava liikuntatoiminta takaa parhaiten mahdollisuudet sotilaallisesti suotavien lopputulosten saavuttamisessa."* Vaikkeivät ei komiteoiden

yksityiskohtaiset ehdotukset sellaisinaan juuri toteutuneet 1920-luvun Suomessa, niiden henki eli. Valtiovalta koki urheilun ja voimistelun - myös kouluissa - tärkeäksi maan puolustuskuntoisuuden kannalta. Vast'ikään vapautensa saavuttanut valkoinen Suomi halusi turvata olemassa olonsa kaikin mahdollisin keinoin.

Suojeluskuntajärjestössä urheilu sai asetuksen mukaisesti heti alusta alkaen vakaan sijan. Jo toukokuussa 1919 järjestön johto päätti palkata liikuntakasvatusneuvojan yliesikuntaansa ja samana vuonna se asetti vielä erillisen komitean luomaan perustaa järjestön voimistelu- ja urheilutoiminnalle. K.E. Levälähdén, innokkaan voimistelumiehen, johtaman komitea satoi mietinnössään urheilemisen kuin itsestäänselvyytenä osaksi sotilaallisia toimintoja. Esimerkkejä löytyi:

"Urheilu ja soturikutoisuus ovat jo ammoisista ajoista lähtien kulkeneet käsi kädessä. Luonnonkansojen urheilut olivat taistelua tai valmistautumista siihen. Sotahistoria ja sen edustavimmat henkilöt ovat nimenomaan painottaneet urheilun suurta merkitystä sotajoukkojen sotakuntoisuudelle. Ja meilläkin on tuoreessa muistissa urheilijain osuus ja ratkaiseva merkitys vapaustaistelussa, varsinkin sen esivalmisteluissa."

Mietinnössä kysyttiin, miksi suojeluskunnat tarvitsevat voimakasta urheilutoimintaa, kun maassa kuitenkin on jo *"erikoisliittojen huoltamaa urheilua"* ja *"varsin suuri joukko suojeluskuntien jäseniä kuuluu maan voimistelua ja urheilua edistäviin järjestöihin"*. Komitea totesi kuitenkin, että *"nämä riennot tällä hetkellä ovat perin lamassa"* ja jatkoi, että *"yksityisiä valiourheilijoita kyllä nytkin on, mutta laajempien piirien osanottoa ja kannatusta urheiluelämä kaipaa kipeästi. Tähän katsoen ja huomioonottaen kansamme vaaranalaisen aseman täytyy käyttää hyväkseen kaikkia niitä keinoja, joilla voimme voimistelu- ja urheiluelämää saada mahdollisimman yleiseksi maassamme"*, mietinnössä jatkettiin. Suojeluskunnilla oli tähän työhön komitean näkemyksen mukaan parhaat edellytykset. Urheiluharrastukset olivat lisäksi tärkeitä järjestön itsensäkin kannalta, *"sillä sotilasharjoitukset yksinään ajan mittaan eivät jaksa ylläpitää innostusta ja harrastusta suojeluskuntatoimintaan"*.

"Suojeluskuntajärjestön velvollisuuskin on mielestämme kaikkensa voimistelu- ja urheiluelämän saattamiseksi sille asteelle, jolla se oli maassamme ennen vapaussotaa, koska jäsentensä melkein kaiken vapaa-

ajan kysyvä suojeluskuntatyö on mielestämme yhtenä syynä urheiluelämän nykyiseen lamaannustilaan", komitea totesi. Se ehdotti erityisen liikuntakasvatusosaston perustamista yliesikuntaan sekä suojeluskuntain ja SVUL:n suhteille samaa pohjaa kuin oli keskusjärjestön ja armeijankin välillä eli suojeluskunnat saisivat järjestää vain jäsenilleen tarkoitettuja kilpailuja. Tämän lisäksi suojeluskuntalainen saisi edustaa SVUL:n alaisissa kilpailuissa suojeluskuntaansa, jos hänen kotipaikkakunnallaan ei olisi SVUL:n seura.

Sk-urheilun lajeiksi komitea ehdotti sellaisia urheilumuotoja, joilla olisi selvä yhteys maanpuolustuksen tarpeisiin, kuten hiihtoa, yleisurheilua ja pallopelejä. Juoksut koulivat nopeaan etenemiseen, korkeushyppy esteiden ylittämiseen, kuulantyöntö käsikranaattien heittoon, hiihto talvella liikkumiseen, pallopelit ja joukkueottelut joukkojen yhteistoimintaan jne. Tältä pohjalta komitea laati esityksensä myös suojeluskuntien omien urheilumerkkien vaatimuksiksi.

Suojeluskuntien urheilukomitean esitykset toteutuivat ja ne sopivat omaan ajankohtaansa ja sen henkeen oivallisesti. Ne kertovat myös selvää kieltä niin K.E. Levälähden kuin muidenkin sk-urheilun vastuuhenkilöiden urheilunäkemyksistä.

Toiminnan kaikinpuolinen vauhdittaminen herätti varsin pian ajatuksen myös poikien vetämisestä työhön mukaan. Jo aivan 1920-luvun alussa oli monissa suojeluskunnissa toiminut ns. oravakomppanioita, eräänlaisia poikaosastoja, joiden ohjelmassa oli mm. urheilua. Toiminta oli kuitenkin hajanaista ja sammahti varsin pian. Työlle poikien parissa ei noina muun toiminnan kiihdyttämisen aikoina löytynyt vetäjiä. Pian asian kuitenkin otettiin uudelleen pohdittavaksi. Pojat olivat usein miesten harjoituksissa sivustakatsojina ja auttajina - kiinnostusta riitti - ja heissä piili järjestön tulevaisuus. He olivat myös tulevia sotilaita. K.E. Levälahti ja Lauri Pihkala olivat jälleen suunnittelun kärkinimiä, kun poikatyötä ryhdyttiin tosimelessä kehittämään 1920-luvun puolivälissä. Poikatyö virallistettiin 1927 ja sijoitettiin Sk-yliesikunnassa urheiluosaston alaisuuteen.

Suojeluskuntapoikatyön pääpaino oli urheilussa, harjoituksissa ja kilpailuissa, joiden avulla haluttiin saada pojat mukaan sk-henkiseen toimintaan ja kasvattaa heistä tulevia suojeluskuntalaisia. Ohjelmassa oli

myös pienoiskivääriammuntaa, mutta varsinaista sotilaskoulutusta ei pojille annettu. Urheilun lisäksi ohjelmassa oli lauluharrastusta sekä "isänmaan historiaa", jota valaistiin luonnollisesti suomalaisten sotilaallisten saavutusten valossa. Poikien vetämisellä mukaan haluttiin rekrytoida tulevia jäseniä, mutta myös voimakkaasti torjua kaikkia nuorison kannalta kielteisiksi katsotut vaikutukset. Päällimmäisenä oli huoli nuorison siiveillisestä ryhdistä sekä isänmaallisesta mielenlaadusta.

Poikatyön ohjelmassa olivat voimistelu, hiihto, yleisurheilu, pallopelit sekä edellä mainittu pienoiskivääriammunta. Hiihto ja ammunta olivat suosituimmat kilpailulajit. Vuonna 1926 sk-poikien kilpailuissa oli noin 5 000 osallistumista, mutta 1930-luvun lopulla jo kymmeniä tuhansia. Toiminta oli saanut pojat mukaansa.

"Suppea ohjelma laajalla rintamalla"

Jo alusta alkaen suojeluskuntamiesten urheiluohjelman peruseriaatteena oli "suppea ohjelma laajalla rintamalla". Tämä merkitsi keskittymistä muutamiin harvoin sotilaallista koulutusta ajatellen tarkoituksenmukaisiin lajeihin, joita sitten harrastettiin sitäkin suuremmalla joukolla. Voimistelu, ammunta (jolla oli oma organisaationsa), tietyt yleisurheilulajit, hiihto ja pallopelit, lähinnä pesäpallo, olivat tällöin ohjelmassa. Myös uintia ja suunnistusta harrastettiin, mutta vähemmässä määrin. Urheilumerkki otettiin käyttöön 1922. Suojeluskunnissa harrastetut urheilulajit painottuivat johdossa olleiden miesten omien mieltymysten mukaan.

Urheiluosaston ensimmäinen päällikkö K.E. Levälahti oli innokas voimistelumies ja siksi voimistelu muodostui yhdeksi tärkeimmistä lajeista suojeluskunnissa. Levälahti halusi kehittää lajista tsekkien slaavilaiskansallisen Sokol-liikkeen kaltaisen massaliikkeen, joka yhdistäisi kansallisuusliikkeen ruumiinkulttuuriin. Hän korvasi Suomessa 1910-luvulla kehitetyn, klassiseen traditioon nojanneen miesvoimistelun tanskalaisen Nils Bukhin primitiivisellä voimistelulla, johon liitettiin rytmi ja vauhti. Suojeluskunnat alkoivatkin järjestää suuria isänmaallishenkisiä voimistelujuhlia.

Suosituimpana kilpailulajina suojeluskunnissa oli hiihto. Armeijan mallin mukaan hiihtomestaruuskilpailuissa olivat lajeina murtomaa-,

ampuma ja tiedusteluhihto. Kilpailuja järjestettiin heti 1920-luvun taitteesta lähtien. Vuosittain kilpailuja järjestettiin valtakunnallisista kotoista kyläkisoihin asti, yhteensä tuhansia ja osallistuneidenkin määrä laskettiin kymmenissä tuhansissa. 1920-luvulla ohjelmaan tulivat ns. prosenttihilhdot, joissa tärkeintä oli mahdollisimman laaja osanotto.

Sk-järjestön vapaaurheilumestaruuskilpailut pidettiin 1930 Seinäjoella. Kuva: Suomen Urheilumuseon valokuva-arkisto.

Yleisurheilulajeina olivat ensisijaisesti viestinjuoksu, 3 000 metrin joukkuejuoksu sekä viisiottelu, johon luettiin 100 ja 1 500 metrin juoksut, korkeushyppy, kuulantöntö ja keihäänheitto. Tahko Pihkalan vuonna 1922 valmiiksi kehittämä pesäpallo tuli heti ohjelmaan ja sitä pidettiin tärkeänä sotilasominaisuuksia kehittävänä pelinä. Laji ei tosin heti saanut varauksetonta kannatusta ja esimerkiksi K.E. Levälahti piti sitä "naisten ja poikien pelinä". Hän kannusti suojeluskuntalaisia valitsemaan palloilumuodokseen jalkapallon. Yleisurheilun ja pesäpallon mestaruuskilpailuista kehittyi suojeluskuntien jokakesäinen suurtaapahtuma, joista suurine katsojajoukkoineen muodostui myös järjestön propagandatilai-

suuksia voimistelujuhlien tapaan. Myös ammunta oli sotilaallisessa järjestössä erittäin suosittua ja sen kilpailuihin osallistui eri tasoilla lukuisa joukko suojeluskuntalaisia. Erityinen sotilasottelu, jossa koeteltiin miehen kykyjä sotilaana ei sen sijaan kaikessa vaativuudessa osoittautunut jokamiehen lajiksi edes sk-järjestössä.

Huomattavan käytännön työn suomalaiselle urheiluelämälle suojeluskunnat tekivät varsinkin 1920-, mutta myös 1930-luvulla rakentaessaan urheilukenttiä niin yleisurheilun kuin pallopelienkin tarpeisiin kaikkialle maahan. Kentät saattoivat usein olla laadultaan varsin vaatimattomia, mutta ne toivat silti selvän parannuksen oman kyläkuntansa urheiluoloihin. Enää ei tarvinnut esimerkiksi järjestää juoksukilpailuja maantiellä, vaan nyt oli tarjolla oma erityinen rata. Ensisijaisesti kentät oli tarkoitettu suojeluskuntien omaan käyttöön, mutta myös muilla oli mahdollisuus hyödyntää niitä omissa urheiluharrastuksissaan. Suojeluskunnat rakensivat myös jonkin verran hyppymäkiä. Ampumaratoja puolestaan rakennettiin runsaasti. Kaiken kaikkiaan suojeluskuntaperäisiä urheilukenttiä valmistui talvisotaan mennessä useita sota eri puolille maata.

Uusia tuulia 1930-luvulla

Suojeluskuntain urheilutoiminta oli laajimmillaan 1920-luvulla. Kolmekymmenluvun alkuvuosina sk-järjestön organisaatiota muutettiin ja se kytkettiin tiukemmin puolustusvoimiin ns. aluejärjestelmän myötä. Suojeluskuntain tuli täydentää vakinaisen armeijan koulutusta siten, että eri aselajien miehet palvelivat myös suojeluskunnissa vastaavaa koulutusta tarjoavassa yksikössä. Suojeluskuntapiirit tulivat vastaamaan armeijan kutsunta-alueita. Sotilaskoulutus sai samalla entistä korostuneemman aseman suojeluskunnissa.

Kolmekymmenluvun alussa sk-järjestön urheiluohjelmiakin alettiin tarkistaa, sillä niiden katsottiin paisuneen liian laajoiksi ja varsinkin pienimpiä suojeluskuntia rasittaviksi. Urheiluohjelman supistaminen tapahtui alkuun asteittain, mutta selvä siirtyminen pelkistettyyn sotilasliikuntaan tapahtui 1930-luvun puolivälissä koko järjestön siirryttyä lopullisesti aluejärjestelmään. Järjestön ohjelmasta poistettiin yleisur-

heilun ja pesäpallon mestaruuskilpailut, mikä johti näiden urheilumuotojen kilpailutoiminnan vähenemiseen kolmasosaan entisestä.

On arveltu, että kritiikkiäkin osakseen saaneen uudistuksen takana olisi ollut Lauri Pihkala, joka tuli sk-urheilun johtoon 1931 K.E. Levälähden jälkeen. Alun alkaenhan Tahko oli pitänyt urheilun ottamista suoje-luskuntain ohjelmaan välttämättömänä työn kriittisessä alkuvaiheessa. Tuolloin urheilu oli koonnut miehiä järjestöön, antanut tekemistä sekä pitänyt miehet hyvässä kunnossa. Alkuvaiheessahan järjestöltä vielä puuttuivat varsinainen koulutusohjelma samoin kuin aktiiviset kaaderit.

Vuonna 1937 Pihkala perusteli uudistusta järjestön kolmansilla sotilasohjaajien (vuoteen 1927 urheiluohjaajien) neuvottelupäivillä. Hänen mukaansa sk-järjestöstä oli vain poistettu siihen "aikanaan propaganda-mielessä liitettyt urheiluosuudet". Maailmanpoliittinen tilanne alkoi hiljalleen kärjistyä ja oli aavistettavissa, että oli keskityttävä ennen muuta päätehtävään, sotilaskoulutukseen.

Urheilun osuuden väheneminen ei kuitenkaan koskenut hiihtoa ja ammuntaa, joiden kilpailutoiminta päinvastoin kiihtyi entisestään. Koitok-sia järjestettiin 1930-luvun loppuvuosina yhteensä satoja ja niissä oli jatkuvasti mukana tuhansia suoje-luskuntaisia. Urheilutoiminnassa keski-tyttiin siten olennaisimpaan eli lajeihin, joiden taitoja pohjoisen maan sotilas sodan oloissa eniten tarvitsi.

Suoje-luskuntaurheilun suuri merkitys

Suoje-luskuntajärjestössä harjoitettu urheilutoiminta oli 1920- ja 1930-lukujen Suomessa huomattava osa koko urheiluelämää. Järjestön ohjelmaan kuuluivat erilaiset suuret juhlatapahtumat ja esimerkiksi valtakun-nalliset voimistelujuhlat olivat eräs näyttävimmistä. Suuri yleisö sai nähdäkseen mahtavia massavoimisteluesityksiä, jotka tuon ajan ihmisille olivat varmasti unohtumattomia speksakkeleita, ja muovasivat kuvaa mahtavasta sotilas- ja urheilujärjestöstä. Myös suoje-luskuntien valtakun-nalliset ja piirinmestaruuskilpailut niin hiihdossa kuin muissakin urheilu-muodoissa olivat satojen osanottajien joukkotapahtumia. Nekin viestitti-vät yleisölle vireästä urheiluharrastuksesta sarkatakkien keskuudessa.

Vaikutelmaa vahvisti varmasti osaltaan myös suojeluskuntain parhaiden urheilijoiden kuuluminen omassa lajissaan maan huippujen kaartiin. Olympiasankareina he edustivat kuitenkin luonnollisesti SVUL-johtoista urheiluliikettä, jolla tosin oli läheiset suhteet sk-järjestöön.

Suojeluskuntaurheilu oli näkyvä osa suomalaista urheiluelämää. Väite ei pohjaudu pelkästään edellä mainittujen suurten kilpailujen näyttävyyteen vaan myös siihen, että perustasolla pitäjissä ja kylissä olivat sk-alueiden tai paikallisten suojeluskuntien kilpailut merkkitapauksia. Väkeä oli latujen varsilla, peltoaukioilla ja teiden vierillä ja myöhemmin myös kenttien reunoilla, kun suojeluskuntalaiset kilvoittelivat vaikkapa paikallisen kauppiaan lahjoittamasta kiertopalkinnosta.

Myös suojeluskuntien sisäisessä ohjelmassa urheilulla oli huomattava sijansa. Varsinaisen sotilaskoulutuksen rinnalla se muodosti koulutusohjelman toisen päähaaran. Koska suojeluskuntia oli käytännössä kaikkialla pohjoisinta Lappia ja Karjalan itäisimpiä perukoita myöten, ne tarjosivat verkostonsa takia huomattavasti paremmat mahdollisuudet urheiluharrastukselle kuin vaikkapa SVUL:n seurat, joita ei noina vuosina suinkaan ollut joka kylässä.

Tätä kautta suojeluskunnat olivat jäsenilleen varsinaisia "urheiluharrastuksen peruskouluja", kuten niitä aikaisemmassa tutkimuksessa on luonnehdittu. Ja urheilusta kiinnostuneet suojeluskuntalaiset käyttivätkin mahdollisuutta pontevasti hyväkseen. Erilaisia urheilu-, ampuma- ja harrastusmerkkejä suoritettiin runsaasti, kilpaladut ja -radat kokosivat innokkaat sk-urheilijat ja ampumaradoilta kuului lähes joka viikonloppu harjoituksissa ja kilpailuissa olleiden miesten aseiden räiske. Urheiluharrastus löi Suomessa lopullisesti läpi juuri 1920- ja 1930-luvuilla, jolloin koko maa eli "urheilun suurvaltakautta". Suojeluskuntain toiminta olikin siitä - kuin myös tuolloisesta maanpuolustusajattelusta - merkittävä ja ennen kaikkea näkyvä osa.

LÄHDELUETTELO

Sota-arkisto, Helsinki

- Suojeluskuntien yliesikunnan kokoelma
- * urheiluosaston aineisto

Suomen asetuskokoelma 1918. Helsinki 1919.

Suojeluskuntien yliesikunnan vuosikertomukset 1920-1939. Helsinki 1921-1940.

Halila, Aimo, Sirmeikkö, Paul, Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto SVUL 1900-1960 (toim. Kallio Kotkas). Helsinki 1960.

Hentilä, Seppo, Suomen työläisurheilun historia I. Työväen urheiluliitto 1919-1944. Hämeenlinna 1982.

Hentilä, Seppo, Urheilu, kansakunta ja luokat. Teoksessa: Risto Alapuro, Ilkka Liikanen, Kerstin Smeds ja Henrik Stenius (toim.), Kansa liikkeesä. Helsinki 1987.

Hentilä, Seppo, Urheilu järjestäytyy ja politisoituu. Teoksessa: Teijo Pyykönen (toim.), Suomi uskoi urheiluun. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu n:o 131. Helsinki 1992.

Hersalo, Niilo, Suojeluskuntain historia II. Puolustustahtoinen kansa. Vaasa 1962.

Häyrinen, Reijo & Laine, Leena, Suomi urheilun suurvaltana (toim. Erkki Vasara). Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu n:o 115. Vammala 1989.

Laine, Leena, Vapaaehtoisten järjestöjen kehitys ruumiinkulttuurin alueella Suomessa 1856-1917. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu n:o 93A ja 93B. Lappeenranta 1984.

Liikanen, Ilkka, Kansanvalistajien kansakunta. Teoksessa: Risto Alapuro, Ilkka Liikanen, Kerstin Smeds ja Henrik Stenius (toim.), Kansa liikkeesä. Helsinki 1987.

Vasara, Erkki, Suomen ratsastusurheilun historia. Rauma 1987.

Vasara, Erkki, Urheilu - maanpuolustusta ja nuorisokasvatusta. Sk-johdon urheilunäkemyksiä 1920-luvulla. Teoksessa: Mikko Majander (toim.), Ajankohta - poliittisen historian vuosikirja 1992. Helsinki 1992.

Hakkapeliitta

Suojeluskuntalaisen lehti

Suomen Urheilulehti